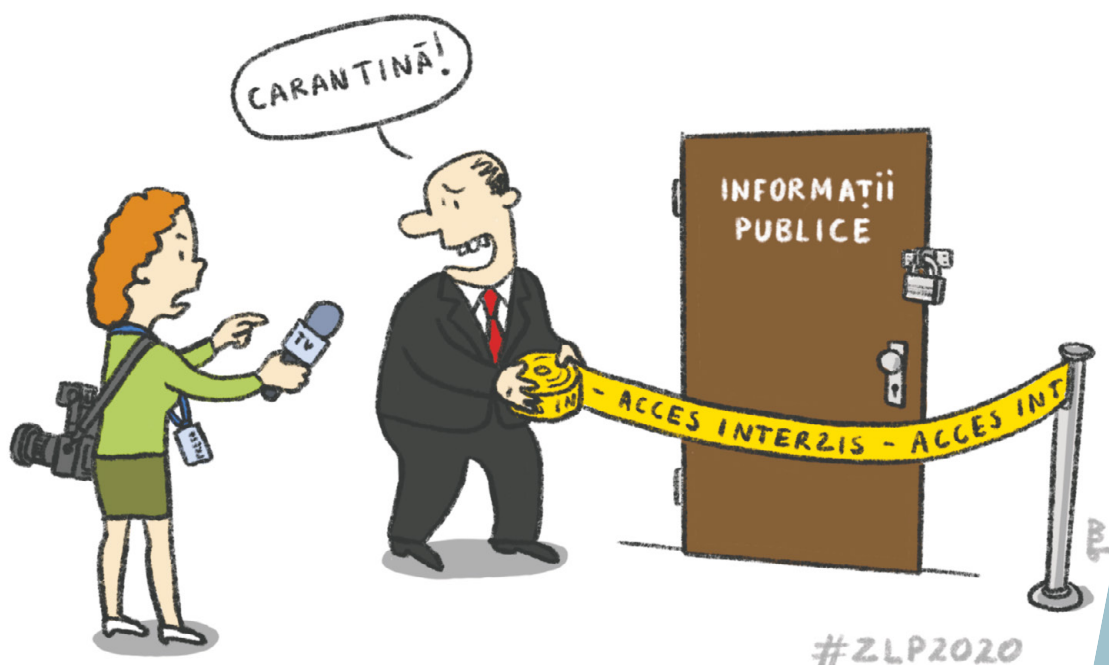


INDICELE PRIVIND SITUAȚIA PRESEI (ISPM)

din Republica Moldova în anul 2020

INTERESUL PUBLIC
BATE
„STAREA DE URGENȚĂ”



Chișinău, 2021

Realizarea acestui raport a fost posibilă datorită suportului generos din partea poporului American și Britanic prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și UK Aid. Conținutul acestui material ține de responsabilitatea Centrului pentru Jurnalism Independent și nu reflectă în mod necesar viziunea UK, USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

SUMAR

Capitol I. Structura raportului	3
1.1 Abrevieri	3
1.2. Metodologia ISPM	3
Capitolul II. Situația presei în anul 2020: evaluările experților	5
2.1. Indicator I: cadrul juridic de reglementare a activității presei	5
2.2. Contextul politic	8
2.3. Mediul economic	10
2.4. Mediul profesional	12
2.5. Calitatea jurnalismului	14
2.6. Securitatea informațională din perspectivă mediatică	16
2.7. Securitatea jurnaliștilor	18
Concluzii generale	20
Recomandări	22
Anexe	23
Anexa 1. Tabel ISPM	23
Anexa 2. Tabel explicativ	25
Anexa 3. Experți-evaluatori ISPM-2019	28
Anexa 4. Tabel ISPM: evaluare 2019	29
Anexa 5. Tabel ISPM: date comparate	30

CAPITOL I.

STRUCTURA RAPORTULUI

Prezentul raport conține: o listă de abrevieri; o descriere lapidară a metodologiei utilizate la determinarea ISPM; evaluarea situației mass-mediei făcută de experți în temeiul metodologiei; concluzii intermediare și generale; recomandări ce rezultă din evaluări; câteva tabele cu date comparate; câteva anexe.

1.1 Abrevieri:

CA	Consiliul Audiovizualului
CJI	Centrul pentru Jurnalism Independent
CSMA	Codul serviciilor media audiovizuale
PSRM	Partidul Socialiștilor

1.2. Metodologia ISPM

Raportul de față prezintă o evaluare a situației presei din Republica Moldova în anul 2020 făcută de experți naționali în temeiul metodologiei ISPM (Tabelul ISPM – în Anexa 1 și Tabelul explicativ – în Anexa 2).

**Metodologia ISPM cuprinde
7 indicatori relevanți
pentru realitățile presei
din Republica Moldova**

- ▶ Cadrul juridic de reglementare a activității presei;
- ▶ Contextul politic;
- ▶ Mediul economic;
- ▶ Mediul profesional;
- ▶ Calitatea jurnalismului;
- ▶ Securitatea informațională din perspectivă mediatică;
- ▶ Securitatea jurnaliștilor.

Cei 7 indicatori conțin cumulat 15 afirmații cu 5 variante de răspuns. Fiecărui răspuns îi corespunde un anumit punctaj pe o scală de la patru la zero, „patru” însemnând „cel mai bine”, iar „zero” – „cel mai rău”.

ISPM a fost determinat în baza opțiunilor exprimate în scris de către o echipă formată sub egida CJI din 14 evaluatori, respectiv: 2 juriști; 3 manageri media reprezentând tipurile de media; 6 jurnaliști, inclusiv 1 din regiunea transnistreană, 1 din UTAG, 1 din Consiliul de Presă, 1 din audiovizual, 1 din presa scrisă, 1 din presa online, și 3 reprezentanți ai ONG-urilor de profil (Anexa 3). Fiecare evaluator a completat în mod individual Tabelul ISPM (Anexa 4).

Valoarea ISPM constituie media punctajului total pentru 15 afirmații conținute în cei 7 indicatori. Valoarea respectivă indică situația presei din anul evaluat: bună, relativ bună, marcată de probleme grave, gravă sau extrem de gravă.

Metodologia ISPM oferă un diagnostic presei în ansamblu, fiecărui indicator sau fiecărei afirmații cuprinse în indicatori, fapt ce permite determinarea zonelor în care sunt necesare intervenții pe măsură să remedieze condițiile de activitate a mass-mediei, pentru ca aceasta să-și onoreze plenar angajamentele sociale ce-i revin.

Interpretarea punctajului ISPM, pentru fiecare indicator și pentru fiecare afirmație:

60 – 50 – situația mass-mediei este bună

49 – 39 – situația mass-mediei este relativ bună

38 – 28 – situația mass-mediei este marcată de probleme grave

27 – 17 – situația mass-mediei este gravă

16 – 0 – situația mass-mediei este extrem de gravă

CAPITOLUL II.

SITUAȚIA PRESEI ÎN ANUL 2020: EVALUĂRILE EXPERTILOR

2.1. Indicator I: cadrul juridic de reglementare a activității presei

Primul indicator, potrivit evaluării experților, a întrunit o medie de 26,66 de puncte și corespunde unei situații grave. Este cel mai scăzut punctaj din istoria de cinci ani ai ISPM acordat legislației media. Rezultatele comparate sunt prezentate în Tabelul 1.

Tabel 1

Indicatori	Afirmații	Punctaj				
		2016	2017	2018	2019	2020
I. Cadrul juridic de reglementare a activității mass-mediei	1.1. Legislația mass-media este suficientă, suficientă în cea mai mare parte, suficientă în mare parte, suficientă în măsură mică, insuficientă.	30	28	29	32	30
	1.2. Legislația mass-media este conformă standardelor internaționale, conformă în cea mai mare parte, conformă în mare parte, conformă în măsură mică, neconformă.	31	30	31	31	30
	1.3. Legislația este aplicată corect de fiecare dată, de cele mai dese ori, deseori, rareori, deloc sau aproape deloc.	25	24	23	21	20
Total Indicator I:		28.66	27.33	27.66	28.00	26.66

Experții consideră că legislația mass-mediei este suficientă în măsură mică. Acest fapt a ieșit în evidență, mai ales, în anul în care, în plină criza pandemică au avut loc alegeri prezidențiale. Chiar dacă alegerile precedente, locale generale și parlamentare, au dezvoltat mai multe probleme în legislația electorală, inclusiv prevederile ce reglementează reflectarea scrutinelor, autoritățile nu au reușit să le remedieze. În plus, nu au fost adoptate noi legi și nici completate sau ajustate corespunzător legile în vigoare, care să asigure norme uniforme de activitate pentru toate tipurile de media.

Referindu-se la calitatea cadrului juridic național în vigoare, evaluatorii constată o îndepărtare de standardele internaționale, odată cu operarea mai multor modificări reprobabile la Codul serviciilor media audiovizuale¹, la nici doi ani de la intrarea în vigoare a acestuia. Experții au invocat, în principal, anularea interdicției de a retransmite programe audiovizuale cu conținut propagandistic, provenite din țările care nu

¹ <http://media-azi.md/ro/stiri/%E2%80%8Btransmisia-emisiunilor-militare-%C8%99i-informativ-analitice-din-rusia-%C8%99i-alte-%C8%9B%C4%83ri-poa-te-fi>

au ratificat Convenția europeană cu privire la televiziunea transfrontalieră și excluderea cotei obligatorii de opere europene în serviciile media audiovizuale. Modificările operate pe ultima sută de metri a mandatului ex-președintelui Consiliul de Presă și votate de o majoritate parlamentară neoficializată (fracțiunea PSRM și platforma „Pentru Moldova” creată din fracțiunea partidului Șor și din transfugii din grupul „Pro Moldova”), practic, au demolat CSMA care, de fapt, transpunea în legislația națională principala directivă europeană în materie de politici audiovizuale.

Interpretarea și aplicarea corectă a legislației mass-media, constată expertii, rămâne a fi o problemă gravă pentru Republica Moldova. De exemplu, pe parcursul anului 2020, instanțele judecătorești au interpretat și au aplicat legislația privind accesul la informație extrem de neuniform și, în mare parte, în defavoarea solicitanților de informație. Intrarea în vigoare a Codului administrativ a generat o serie de incertitudini privind incidența lui asupra procedurii de exercitare, valorificare și apărare a dreptului de acces la informație. Atât furnizorii, cât și solicitanții de informații au întâmpinat dificultăți în determinarea normelor de drept aplicabile relațiilor juridice apărute. Mai mult, practica judiciară, care e menită să determine uniformitatea aplicării legii și să ofere justițiabililor posibilitatea de a-și alege conduita juridică potrivită, a înregistrat soluții contradictorii în cauzele privitoare la încălcarea dreptului de acces la informație. Printre acestea se numără și decizia Curții Supreme de Justiție (CSJ) din 17 iunie 2020², prin care instanța de recurs statuase caracterul „desuet” și „inaplicabil” al Legii privind accesul la informație – unica lege specială ce incumbă norme de drept material proprii acestui domeniu. De remarcat că la 28 octombrie 2020 CSJ a remediat situația critică generată de propriile constatări și a emis o altă decizie prin care inversase soluția și constatase aplicabilitatea Legii privind accesul la informație.³

În perioada de referință a fost resimțit gradul redus de transparență a autorităților publice, în special, ale celor centrale, în furnizarea informațiilor de interes public. Mai mult, activitatea mass-mediei a fost îngreunată de triplarea termenului legal de obținere a informației de interes public (45 de zile în

loc de 15), stabilit de către Comisia pentru Situații Excepționale printr-o hotărâre din 18 martie 2020. Totodată, a fost înregistrat un număr mare de refuzuri în a oferi informația solicitată, motivul cel mai frecvent fiind protecția datelor cu caracter personal. Analiza practicii administrative a Centrului pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal (CPDCP) scoate la iveală o abordare dezechilibrată a problemei în cauză. Din acest motiv instanțele de judecată au anulat în mai multe rânduri deciziile CPDCP de sancționare a jurnaliștilor.

Expertii constată că situația în care jurnaliștii, deși se confruntă cu numeroase cazuri de încălcarea a dreptului de acces la informație ori întâmpină reacții de intimidare, rareori adresează plângeri pentru încălcarea art. 71 Cod contravențional (Încălcarea legislației privind accesul la informație și cu privire la petiționare) sau a art. 180, 1801 Cod penal (încălcarea intenționată a legislației privind accesul la informație; Împiedicarea intenționată a activității mass-media sau intimidarea pentru critică). Practica judiciară autohtonă existentă pe acest segment oferă mari șanse pentru soluționarea unor asemenea plângeri în termene rezonabile și în favoarea reprezentanților mass-media.

O problemă semnalată în legătură cu aplicarea legislației în raport cu mass-media se referă și la sancționarea abuzivă a jurnaliștilor pentru contravenția prevăzută la art. 70 Cod contravențional (Calomnia). Altfel spus, persoanele care se consideră defăimate prin publicarea unui material jurnalistic, optează, mai degrabă, pentru depunerea unei cereri la poliție, decât pentru înaintarea unei acțiuni în instanța de judecată. O astfel de opțiune lăsată la îndemâna persoanelor de rea-credință și cu influență asupra agenților constatați – polițiștii, mai ales, la nivel local, devine un mecanism ușor și comod de exercitare a presiunii asupra mass-mediei. O soluție în acest sens ar fi atribuirea competenței exclusive a instanțelor de judecată de aplicare a sancțiunii contravenționale în baza procesului verbal cu privire la contravenție.

În perioada de referință, marcată și de starea de urgență, și de alegerile prezidențiale, CA a jucat rolul cutiei de rezonanță a autorităților. Evaluatorii au invocat scandaloasa dispoziție a ex-președintelui CA⁴ (prin care era impusă avizarea informației

² [Asociația Juristii pentru Drepturile Omului și Tataru Ana vs Agenția pentru Servicii Publice \(2020\), CSJ, dosarul nr. 3ra-554/20.](https://www.csj.md/dosar/3ra-554/20)

³ https://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=58571&fbclid=IwAR0RUrcTma-KyDtQo4CEysB8C8jzSoNokZNej3-nG700ekiV3c2kVNXpR0uw

⁴ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121081&lang=ro

înainte de a fi difuzată), care a bulversat nu doar comunitatea jurnalistică, ci și întreaga societate; refuzul îndelungat al responsabililor de gestionarea pandemiei de a organiza conferințe de presă; reflectarea inadecvată de către o bună parte a mass-mediei a alegerilor prezidențiale și reacția inadecvată sau lipsa de reacție a Comisiei Electorale Centrale (CEC) și a CA; difuzarea, contrar legislației, a publicității electorale contra plată de către furnizorul public național de servicii media; lipsa transparenței în desemnarea a trei noi membri ai CA, precum și a unui nou președinte al CA. O analiză a parcursului deciziilor CA prin mecanismul juridic de verificare a legalității acestora (Prima instanță/

Curtea de Apel/CSJ), relevă că o bună parte dintre actele autorității au fost anulate de către instanțele de judecată. Faptul nu s-a datorat neapărat lipsei de încălcări comise de către furnizori, ci nerespectării de către CA a unor norme procedurale elementare (nemotivarea deciziei/încadrare juridică incorectă a faptelor/aplicarea unui mecanism de sancționare defectuos etc.).

În mod aparte, experții au remarcat că autoritățile, având la dispoziție încă de la mijlocul anului 2018 Concepția națională de dezvoltare a mass-mediei, nu au întreprins acțiunile ce se impun, pentru implementarea obiectivelor ei.

Concluzii intermediare

În perioada de referință cadrul juridic național de reglementare a activității mass-mediei nu a fost completat cu noi legi necesare domeniului și nici ajustat la nevoile sectorului. Modificările operate la CSMA sunt inoportune, periculoase și contrare standardelor comunitare. În litigiile vizând libertatea de exprimare, aplicarea legislației a fost relativ uniformă. În rest, și în particular, pe segmentul audiovizualului, punerea în practică a noilor reglementări juridice a fost lacunară și defectuoasă. Asemenea circumstanțe diminuează drastic capacitatea mass-mediei de a-și exercita misiunea socială pe care o are într-o democrație.

2.2. Contextul politic

Indicatorul al doilea, care vizează contextul politic în care a activat mass-media, este creditat de către experți cu 11 puncte, ceea ce corespunde unei situații extrem de grave. (Vezi Tabelul 2).

Tabel 2

Indicatori	Afirmații	Punctaj				
		2016	2017	2018	2019	2020
II. Contextul politic	2.1. Situația politică este favorabilă activității mass-media, favorabilă în cea mai mare parte, favorabilă în mare parte, favorabilă în măsură mică, defavorabilă.	14	19	20	17	11
Total Indicator II:		14	19	20	17	11

Experții au constatat faptul că anul 2020 a fost caracterizat de o instabilitate politică pronunțată, cu repercusiuni păgubitoare asupra activității obișnuite și firești a mass-mediei. Principalii factori ce au alimentat instabilitatea politică au fost, în opinia experților, majoritatea fragilă sau lipsa de majoritate parlamentară; criza pandemică, în fața căreia autoritățile s-au dovedit a fi neputincioase, suprapusă pe criza în agricultura afectată de o secetă crâncenă și febra electorală generată de alegerile prezidențiale.

Evaluatorii au reținut lipsa de deschidere a autorităților în raport cu presa independentă și mai ales atitudinea selectivă a Guvernului în oferirea informației de interes public; intimidarea mass-mediei de către ex-președintele Igor Dodon care, în luna mai, încuraja politicienii să-i urmeze exemplul și să atace în judecată presa ori de câte ori consideră că aceasta difuzează falsuri (ex-președintele amintea că numai în ultimul un an și jumătate a făcut zeci de adresări în instanță); presiunile pe jurnaliștii de investigație exercitate de ex-președintele Igor Dodon care a acționat în judecată Ziarul de Gardă pentru publicarea anchetei „Vacanțele de lux ale președintelui”;⁵ presiunile câtorva deputați socialiști cu depuneri de plângeri în instanță împotriva jurnaliștilor de la RISE Moldova în urma investigației „Desantul”, cu dezvăluiri vizând mai mulți consultanți politici din Federația Rusă surprinși la sediul PSRM din Chișinău

în perioada alegerilor prezidențiale; mesajele denigratoare ale ex-premierului imediat după Ziua Mondială a Libertății Presei, în adresa instituțiilor media și, în special, în adresa Pro TV, mesaje condamnate de avocatul poporului, regretatul Mihai Cotorobai, dar și de ONG-urile de media, care, între altele, i-au cerut premierului scuze publice și demiterea consilierului său pe comunicare, Vitalie Dragancea;⁶ blocarea într-un mod netransparent de către SIS a câtorva zeci de site-uri pe motiv că ar difuza știri false despre pandemie; utilizarea CA în rol de „bătă politică” pentru a tempera vocile critice ale unor televiziuni (TV8, PRO TV, Jurnal TV, BTV); intimidarea furnizorului local Albasat TV de către conducerea întreprinderii Apă Canal Nisporeni; pretențiile nefondate ale președintelui raionului Rezina față de modul în care sunt reflectate ședințele Consiliului orașenesc de către furnizorul regional de servicii media Elita TV; decizia unei instanțe de la Tiraspol de a retrage licența companiei private LinkService (unicul concurent al monopolistului InterDnestrCom pe piața comunicațiilor electronice din regiunea transnistreană) și privarea în felul acesta a circa zece mii de abonați de servicii de internet și televiziune prin cablu; acuzarea de extremism și ținerea în detenție deja de opt luni a bloggerului Boris Babaian, o voce critică la adresa autorităților din regiunea transnistreană etc.

⁵ <https://www.zdg.md/stiri/stiri-justitie/stop-fals-igor-dodon-din-nou-se-incurca-in-ci-fre-cu-cate-institutii-media-se-judeca-presedintele/>

⁶ <http://media-azi.md/ro/stiri/ong-urile-de-media-condamn%C4%83-atacurile-lansa-te-de-c%C4%83tre-prim-ministrul-republicii-moldova-ion>

Contextul politic, neprielnic presei independente, a perpetuat în alegerile prezidențiale practica informării inadecvate a electoratului prin intermediul mass-mediei afiliate politic. În context, experții au amintit că numărul cazurilor de discurs de ură în alegerile din anul 2020, potrivit estimărilor Asociației PromoLEX, a crescut cu peste 40 la sută față de

cel din alegerile din anul precedent.⁷ Situația devine alarmantă, de rând ce parte ale mesajelor de incitare la ură au fost promovate pe persoane de prim rang în stat.

⁷ <https://promolex.md/19403-raport-discursul-de-ura-si-instigare-la-discriminare-in-spatiul-public-si-in-mass-media-din-republica-moldova-in-cadrul-campaniei-electorale-pentru-alegerile-prezidentiale-din-115-noiembrie-2020/?lang=ro>

Concluzii intermediare

Situația mass-mediei în contextul politic al anului 2020 a degradat și mai mult în comparație cu alți ani electorali. Guvernarea a reușit să transforme numeroase și influente instituții mediatice în cutii de rezonanță a propriilor mesaje, ținând efecte ideologice și electorale. Factorul politic, la nivel de parlament, guvern și președinție, ghidat, preponderent, de scopuri electorale, a lansat atacuri orchestrate presante la adresa mass-mediei independente, fapt ce a deteriorat drastic condițiile prielnice de activitate ale acesteia.

2.3. Mediul economic

Indicatorul al treilea, cu 15,5 puncte acumulate, relevă o situație extrem de gravă a mediului economic în care a activat mass-media pe parcursul anului 2020. Comparativ cu toți anii precedenți situația pe acest segment a degradat. (Tabelul 3)

Tabel 3

Indicatori	Afirmații	Punctaj				
		2016	2017	2018	2019	2020
III. Mediul economic	3.1. Mass-media sunt independente economic, în mare măsură, în măsură medie, în măsură mică, nu sunt independente.	15	18	15	16	15
	3.2. Mass-media sunt independente editorial, în mare măsură, în măsură medie, în măsură mică, nu sunt independente.	22	18	17	20	16
Total Indicator III:		18.50	18	16	18	15,5

Expertii constată că pentru o activitate sănătoasă și durabilă a presei sunt necesare mecanisme funcționale ce ar reglementa regimul de proprietate și concurența loială, ar preveni pozițiile dominante în formarea opiniei publice, ar pregăti cadre manageriale suficiente și calificate, ar institui politici de susținere economică a mass-mediei etc. Evaluarea situației în perioada de referință atestă o insuficiență a cadrului juridico-economic pentru gestionarea mass-mediei și, în special, pentru presa scrisă și on-line; capacități instituționale reduse de gestionare a domeniului, soldate cu o dezvoltare haotică a lui, inclusiv o pondere exagerată de instituții mediatice în capitala țării în raport cu cea din mediul rural; deficit de competență în activitatea autorităților de gestionare a domeniului mediatic; lipsa unei politici coerente de pregătire a cadrelor manageriale pentru domeniul mediatic; lipsa unui cadru instituțional funcțional care ar asigura o concurență onestă și ar preveni apariția pozițiilor dominante în formarea opiniei publice; lipsa politicilor de încurajare a investițiilor interne și externe în dezvoltarea domeniului mediatic; deficit de transparență în gestionarea domeniului, precum și în activitatea economică a acestuia; lipsa unor prevederi legale de susținere a mass-media, mai cu seamă, a celei locale/regionale, fapt care, în condiții de criză, generează dispariția unor instituții mediatice și, deci, diminuează posibilitățile de informare a cetățenilor; tergiversări și eșecuri în gestionarea procesului de

tranziție la televiziunea digitală terestră; lipsa unui organism național funcțional care ar coordona politicile de gestionare a întregului domeniu mediatic.

Expertii au reținut și cazul în care, prin Legea nr. 86 cu privire la organizațiile necomerciale adoptată în luna iunie, au fost făcute încercări de sabotare a activității economice a instituțiilor media fondate de ONG-uri. Interdicția prevăzută de lege pentru organizațiile necomerciale de a presta servicii (gratuite sau contra cost) concurenților electorali îngreua posibilitatea unor instituții media de a obține venituri din difuzarea publicității electorale plătite. Interdicția a fost eliminată odată cu emiterea, pe 8 octombrie 2020, a unei hotărâri în acest sens a Curții Constituționale.⁸

În 2020 așa și nu a fost adoptată Legea cu privire la publicitate, proiectul căreia a fost votat în prima lectură încă în anul 2018.

Nici prevederile legale existente nu funcționează adecvat. De exemplu, Consiliul Concurenței, fiind obligat să evalueze anual piața media în vederea prevenirii sau contracarării eventualelor poziții dominante, nu-și onorează obligațiunea, astfel că, punctează experții, nu cunoaștem situația reală pe piață.

⁸ <https://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=745&l=ro>

Experții au remarcat faptul că la finele anului 2020 și-a anunțat apariția pe piața publicității un nou operator – Casă de vânzări „Independent Media House”, cu intenția de a vinde publicitate doar în presa independentă. În același rând, parte dintre experți și-au exprimat scepticismul față de reușita unei asemenea afaceri, invocând legitățile economiei de piață unde, pentru furnizorul de publicitate, contează nu independența instituției media, ci audiența ei.

În Republica Moldova există măsurător ai audienței furnizorilor de servicii media audiovizuale, dar prea puține instituții mediatice își pot permite achitarea taxei pentru respectivul serviciu – 29 (23 de televiziuni și 6 radiouri) din cele aproape 120 funcționale. Experții precizează, că între televiziunile, audiența cărora este măsurată, nu se regăsește niciuna din rândul celor locale.

Tarifele exagerat de mari au fost și în anul 2020 motivul principal, din care sloturi disponibile în multiplexul digital național A au rămas nesolicitate. Mai mult, a fost compromisă ideea „pachetului social” de canale TV în primul multiplex: în prim-plan iese tot mai pregnant capacitatea financiară a solicitanților de sloturi în detrimentul diversității de conținuturi mediatice care trebuie asigurată.

Experții au constatat că lucrurile nu au evoluat nici la Casa Radio și nici la Casa Presei, unde de ani buni există un surplus de spații de producție nefolosite, dar care necesită bani grei pentru a fi întreținute. Modernizarea Casei Presei se lasă așteptată, iar a Casei Radio nu are rost, de rând ce jumătate din spații nu sunt necesare.

În perioada de referință presa scrisă s-a confruntat cu probleme suplimentare, cauzate de sistarea temporară în luna aprilie a distribuției edițiilor periodice de către „Poșta Moldovei” care, în contextul pandemiei,

invoca necesitatea stringentă de a asigura cetățenii cu pensii și prestații sociale. Situația epidemică a determinat și sistarea activității chioșcurilor în care erau vândute ziare. În atare circumstanțe editarea de ziare deveni un non-sens, iar autoritățile nu s-au arătat îngrijorate nici de diminuarea gradului de informare al cetățenilor, nici de eventualitatea falimentării edițiilor periodice.

Experții au constatat că, în continuare, independența editorială rămâne o mare problemă. Bună parte dintre instituțiile mediatice este afiliată politic, iar majoritatea, în condițiile economice existente, nicidecum nu-și poate obține și fortifica independența financiară.

Necesită a fi menționată încercarea unor instituții de presă de a prelua modele de finanțare tot mai populare în lume, inclusiv colectarea de fonduri de la cititori. În acest context sunt relevante exemplele proiectului media CU SENS și al portalului Agora. Atare practici merită a fi încurajate și dezvoltate.

Evaluatorii remarcă faptul că, deși CSMA conține prevederi suplimentare pe măsură să contribuie la asigurarea independenței editoriale a furnizorului public național de servicii media, acestea nu funcționează. În cazul dat, nu mai poate fi invocată insuficiența cadrului juridic, ci reflexele administrative perimate. Acest lucru s-a manifestat, mai ales, când furnizorul public nu s-a opus unei decizii abuzive a CA⁹ în perioada electorală, decizie, prin care, de rând cu ceilalți furnizori, era obligat ilegal să acorde timp de antenă gratuit integral și pe parcursul unei perioade indicate „de sus”. Prin urmare, consideră experții, pentru independența editorială este insuficientă garanția dată de lege.

⁹ http://www.audiovizual.md/files/D.%2025-158%20din%2001.10.2020%20-%20Cu%20privire%20la%20timpul%20de%20emisie%20gratuit%20acordat%20concur%20ren%C8%9Bilor%20electorale%20C3%AEn%20scopul%20expunerii%20programelor%20electorale%20C8%99%20inform%C4%83rii%20aleg%C4%83torilor%20de%20c%C4%83tre%20furnizorii%20nationali_0.pdf

Concluzii intermediare

Criza economică, aprofundată de pandemie, de secetă și de instabilitatea social-politică, a deteriorat grav activitatea și dezvoltarea mass-mediei ca afacere. Lipsa sau fragilitatea independenței economice a majorității instituțiilor mediatice s-a răsfrânt în mod nefast și asupra gradului de independență editorială.

2.4. Mediul profesional

Indicatorul al patrulea însumează 27 de puncte pentru procesul de profesionalizare a presei în 2020 și corespunde unei situații grave, identice cu cea semnalată în doi dintre anii precedenți. (Tabelul 4).

Tabel 4

Indicatori	Afirmații	Punctaj				
		2016	2017	2018	2019	2020
IV. Mediul profesional	4.1. Procesul de profesionalizare a mass-media este suficient, suficient în cea mai mare parte, suficient în mare parte, suficient în măsură mică, insuficient.	40	30	31	33	30
	4.2. Procesul de profesionalizare a mass-media este eficient, eficient în cea mai mare parte, eficient în mare parte, eficient în măsură mică, ineficient.	23	24	23	24	24
Total Indicator IV:		31.50	27	27	28,5	27

Experții, în cea mai mare parte, s-au pus de acord asupra faptului că în Republica Moldova sunt bine conturate elementele de bază ale procesului de profesionalizare, evidențiind multitudinea de posibilități și oportunități pentru pregătirea specialiștilor din domeniu și apreciind efortul constant al ONG-urilor de media în organizarea și desfășurarea trainingurilor, atelierelor sau stagiilor de profil. În același rând, continuă să persiste paradoxul când instituțiile formative pregătesc anual o afluență de cadre, iar instituțiile mediatice, pentru a angaja un specialist bun, îl caută cu lunile. Problema, în opinia experților, rezidă în discrepanța sesizată între necesitățile reale și concrete ale pieței media și programele de formare a viitorilor profesioniști. Este atestată o ajustare prea lentă a instituțiilor formative la cerințele domeniului, cerințe generate de noua paradigmă a profesiei în era informației digitale și a inteligenței artificiale. Cadrele universitare nu au nici pregătire suficientă și nici remunerație pecuniară motivantă pentru declanșarea unor procese reformatoare în instruirea viitorilor profesioniști. Totodată, parteneriatele sporadice între facultățile de profil și ONG-urile de media, cu experți bine pregătiți, sunt, de regulă, de scurtă durată și acoperă doar segmente înguste din curricula universitară. Școala de Studii Avansate în Jurnalism, care reprezintă o alternativă pentru acei

care vor să profeseze meseria, tot mai anevoios recrutează numărul suficient de studenți, una din cauze fiind migrația tinerilor din țară.

În Republica Moldova, constată experții, nu există nicio facultate/specialitate care ar pregăti în mod aparte și temeinic manageri media, fapt dezolant în situația când în țară funcționează câteva sute de instituții mediatice. Nu este palpabil nici randamentul așteptat al centrelor de instruire continuă pentru corpul academic din instituțiile formative de profil. Criza pandemică a demonstrat că și cadrele didactice, și studenții nu au reușit să organizeze operativ și să desfășoare instruirea la distanță.

Experții au reliefat și o altă fațetă a problemei ce se referă la formarea specialiștilor: chiar și absolvenții cu o pregătire foarte bună teoretică, ajungând să lucreze în instituții media afiliate politic, destul de repede se conformează standardelor redacționale care sunt în dezacord cu normele deontologiei profesionale universal acceptate. O primă încercare de a redresa situația semnalată a fost inițiativa ca absolvenții facultăților de profil să-și asume Codul deontologic al jurnalistului în viitoarea activitate de muncă. Efectele respectivei inițiative vor putea fi apreciate în timp.

Treningurile de profesionalizare pentru jurnaliști au continuat, on-line, și în perioada pandemiei. Posibil, ele sunt mai puțin productive decât cele desfășurate în format off-line, dar, observă, experții, la ele participă și jurnaliștii din mediul rural care anterior, din cauza numărului redus al personalului redacțional, nu-și puteau permite să lipsească o zi pentru a participa la un training de jumătate de zi organizat în capitală.

În perioada de referință a continuat campania de semnare a Codului deontologic, numărul semnatarilor ajungând în 2020 la 133.¹⁰

Experții au remarcat activitatea pe timp de pandemie a asociațiilor profesionale și, în special, a CJI care, la scurt timp după introducerea stării de urgență, a instituit o celulă de criză¹¹ și, pe toate căile posibile, a oferit asistență jurnaliștilor și instituțiilor de presă. Preocupările celulei de criză s-au centrat, în mare, pe două direcții: recomandări în desfășurarea activității jurnalistice în noile circumstanțe (asigurarea lucrului ritmic la distanță, securitatea jurnaliștilor și securizarea echipamentelor, informarea corectă și contracararea dezinformării și a teoriilor conspiraționiste, activitatea economică etc.) și pledoarii pentru accesul la informația de interes public vizând situația epidemiologică din țară și gestionarea pandemiei.

¹⁰ <https://consiliuldepresa.md/ro/page/lista-semnatarilor>

¹¹ <http://media-azi.md/ro/stiri/cum-reu%C8%99it-celula-de-criz%C4%83-jurnali%C8%99tilor-s%C4%83-solidarizeze-breasla-pe-timp-de-pandemie>

Concluzii intermediare

Profesionalizarea domeniului în perioada de referință a înfruntat noi provocări generate, în special, de criza pandemică. Problemele vechi pe anumite segmente, inclusiv cel formativ și cel al respectării normelor deontologice, semnalate repetat anterior, nu au fost depășite nici în anul 2020.

2.5. Calitatea jurnalismului

Indicatorul al cincilea, cotate de experți cu 26,33 de puncte pentru calitatea jurnalismului, scoate în relief o situație gravă, similară cu cea din anii precedenți. (Tabelul 5).

Tabel 5

Indicatori	Afirmații	Punctaj				
		2016	2017	2018	2019	2020
V. Calitatea jurnalismului	5.1. Există pluralism extern, există în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu există.	37	36	37	34	36
	5.2. Există pluralism intern, există în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu există.	28	27	28	26	25
	5.3. Mass-media este de calitate, de calitate în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu este de calitate.	19	18	17	18	18
Total Indicator V:		28	27	27,33	26	26,33

Experții consideră că există o relativă diversitate de tipuri, instituții și conținuturi mass-media. În același rând, este atestată o disproporție vădită sub aspectul reprezentării geografice a instituțiilor media-tice. Majoritatea lor se regăsește în capitală, în timp ce în mai multe regiuni rurale mijloace de informare în masă lipsesc cu desăvârșire. Cu referire la domeniul audiovizualului, experții constată că CA ar putea contribui la dezvoltarea pluralismului extern, dacă ar încuraja participarea la concursurile pentru frecvențe a unor oferte de servicii media inexistente încă pe piață. CA, însă, acționează pe vechi, ghidat de raționamente greu de explicat, mai ales, când acordă licențe pentru servicii media prezente și așa din abundență în spațiul audiovizual. Nu schimbă situația în bine nici tranziția interminabilă la televiziunea digitală terestră. Din cauza tarifelor exorbitante, multiplexul național A nu a fost completat nici în anul 2020. Astfel, primează nu diversitatea canalelor în multiplex, ci capacitatea de plată a canalelor pentru un loc în multiplex.

Un alt risc pentru pluralismul extern semnalat de experți l-a constituit concentrarea proprietății în audiovizual. A continuat fenomenul consolidării holdingurilor asociate fostului președinte Igor Dodon

(TV Primul în Moldova și Accent TV) și unor fruntași ai PSRM (NTV Moldova și Exclusiv TV). Și-au continuat activitatea și alte două holding-uri, cele controlate de ex-liderul Partidului Democrat, Vlad Plahotniuc (Prime TV și Publika TV) și liderul Partidului Șor, Ilan Șor (Tv Centrală care și-a schimbat denumirea în TV6 și Orhei TV), în pofida faptului că patronii acestora nu se mai află în țară.

Experții observă că, statistic vorbind, s-ar părea că pluralismul extern este suficient de dezvoltat: există ziare, reviste, radiouri, televiziuni, portaluri on-line; există presă locală, regională, națională, internațională; există conținuturi mediatice generaliste, de știri, tematice; există mass-media în limba română, ucraineană, rusă, găgăuză, bulgară, romani etc. Dar, atenționează evaluatorii, acest pluralism extern este unul aparent și inapt să ofere beneficiile pe care le poate oferi un pluralism mediatic real și veritabil. Suntem martorii diminuării drastice continue a presei scrise. Demonstrează viabilitate de invidiat mass-media partinică, înregimentată politic, căreia i-i străin pluralismul mediatic. Majoritatea instituțiilor media reflectă aceleași, puține la număr, evenimente, de regulă, din capitală. Rețelele sociale și platformele de genul privesc.eu tot mai persistent înlocuiesc căutările redacțiilor

onale și deplasările în teren de odinioară. Jurnalismul se transformă în unul de birou. Tot mai des informația este preluată de oriunde fără a fi verificată. Sunt factori care erodează esența pluralismului extern și care dăinuie în lipsa unor politici publice adecvate și coerente de dezvoltare și fortificare a mass-mediei.

Nivelul pluralismului intern este și mai scăzut, consideră experții. Nu este sesizată o preocupare pentru diversificarea produselor mediatice prin diversitate de teme, de genuri și formate jurnalistice, de adrese, de protagoniști. De regulă, presa urmează, în mod neîndreptățit, agenda politică și nu cea publică. Numeroase teme de interes pentru cetățeni sunt ignorate și abandonate. Anumite teme sunt abordate și mediatizate doar dacă efortul este sprijinit pecuniar de eventuali donatori. Cu referire la genurile jurnalistice este observată o predilecție, mai ales, pentru știri și comentarii. Unele genuri, precum schița, foiletonul, pamfletul devin raritate, iar în genurile noi, sintetice (produse multimedia – longrid, podcast etc.) puțini dintre profesioniști, deocamdată, excelează. Geografia subiectelor de presă, îngustă și până în 2020, a devenit și mai îngustă din cauza interdicțiilor de deplasare pe timp de pandemie, iar protagoniștii, puțini și aceeași, au continuat să se perinde de la o redacție la alta.

Cel puțin, furnizorii de servicii media audiovizuale liniare au posibilitatea să-și diversifice produsele mediatice prin oferirea de servicii media neliniare, prevăzute de CSMA. Dar, deși noua legislație este în vigoare de doi ani, CA nu s-a arătat preocupat de problemă. La drept vorbind, pluralismul mediatic au-

diovizual nu a figurat în ordinea de zi a vreunei ședințe publice a autorității de reglementare, de când există aceasta.

Experții văd o legătură directă între pluralismul mediatic veritabil extern/intern și calitatea jurnalismului. În perioada de referință, pe lângă factorii obișnuiți de influență asupra calității produselor mediatice s-au adăugat alții noi: alegerile prezidențiale și criza pandemică. Criza a afectat, mai ales, în cazul furnizorilor de servicii media, și calitatea tehnică a sunetului și imaginii produselor audiovizuale realizate, nevoit, la distanță. Dar, îndeamnă experții, trebuie apreciate și efectele pozitive ale crizei: jurnaliștii au obținut abilități de lucru la distanță; au însușit mai bine să utilizeze utilajele și echipamentele tehnice din dotare; au răscolit arhivele proprii, la care rareori apelau anterior; au explorat mai mult valențele pozelor/imaginilor-simbol etc., toate la un loc semnificând o avansare în profesionalism. Prin aceasta se explică reintrarea, relativ operativă, într-un ritm acceptabil de activitate și debitarea unui flux informațional cotidian obișnuit, care fuseseră dezechilibrate în primele săptămâni ale stării de urgență. Mass-media independentă a oferit produse de calitate și în această perioadă vitregă, contribuind și la contracararea infodemiei și a teoriilor conspiraționiste prezente din abundență în spațiul mediatic.

Presa de partid, la fel ca și-n alți ani electorali, a practicat masiv propaganda politică, n-a ocolit discursul de ură, în detrimentul jurnalismului onest de calitate.

Concluzii intermediare

În Republica Moldova atestăm o diversitate de instituții media, dar, totodată, și un dezechilibru vădit al tipurilor și, mai ales, al repartizării geografice al acestora.

Pluralismul mediatic intern a continuat să degradeze, fiind influențat deopotrivă atât de înregimentarea politică a unor importante mijloace de informare în masă, cât și de criza economică suprapusă pe cea pandemică.

Calitatea mass-mediei din țară a fost diminuată de știri false, dezinformare, discursuri de ură etc., fenomene care s-au întesit cu precădere în perioada alegerilor prezidențiale din noiembrie și care nu au scăzut din intensitate nici după încheierea acestora.

Sunt necesare politici publice care să dezvolte și să fortifice un pluralism mediatic veritabil.

2.6. Securitatea informațională din perspectivă mediatică

Al șaselea indicator, cu 20,5 de puncte la activ, plasează securitatea spațiului mediatic național în zona unei situații grave din care nu a ieșit niciodată în ultimii cinci ani. (Tabelul 6).

Tabel 6

Indicatori	Afirmații	Punctaj				
		2016	2017	2018	2019	2020
VI. Securitatea informațională din perspectivă mediatică	6.1. În spațiul informațional activează instituții mediatice autohtone care contribuie plenar, în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, deloc la fortificarea securității informaționale.	23	19	21	20	21
	6.2. În spațiul informațional activează instituții mediatice străine care nu afectează, afectează în măsură mică, în mare parte, în cea mai mare parte, afectează total securitatea informațională.	21	16	17	24	20
Total Indicator VI:		22	17,50	19	22	20,5

Expertii constată că și în anul 2020 principalele riscuri legate de securitatea informațională le-au constituit falsurile mediatice, manipularea și dezinformarea. La nivel național, campaniile de fake news au fost declanșate de doi factori majori: pandemia de Covid-19 și alegerile prezidențiale. Deficitul de informație obiectivă despre pandemie a stimulat apariția și vehicularea zvonurilor, mesajelor înfricoșătoare, teoriilor conspiraționiste, pe măsură să genereze panică socială. Campania pentru alegerile prezidențiale a fost însoțită de falsuri masive, unele alimentate de politicieni ruși, ținută predilectă fiind candidata pro-europeană.

Televiziuni influente din Republica Moldova, precum NTV Moldova, RTR Moldova, Primul în Moldova, REN TV Moldova, TNT Moldova, CTC Moldova etc., au continuat și în perioada de referință să paraziteze pe programele audiovizuale retransmise din Federația Rusă, parte dintre acestea fiind propagandistice. Faptul dat nu numai că nu a contribuit la fortificarea securității informaționale, ci dimpotrivă, a subrezit-o și mai mult.

Expertii observă că imperativul securizării spațiului mediatic național în fața tentativelor de ma-

nipulare și dezinformare din afară este la ordinea zilei de ani buni, dar, la modul practic, autoritățile nu au întreprins acțiuni pe măsură să stăvilească propaganda din exterior și, în speță, cea din Federația Rusă. Așa-zisa „lege anti-propagandă”, care nu era o prevedere „ideală” în forma în care a fost consacrată în cadrul legal național, nu rezolva decât în mică măsură problema falsurilor și a manipularilor difuzate de canalele rusești, or aceasta viza doar anumite categorii de programe (informative, informativ-analitice, politice și militare). Însă, prin modificări operate în legislație la finele anului, și această prevedere a fost eliminată, deschizându-se astfel calea revenirii pe ecrane a unor programe audiovizuale vădit propagandistice. Totodată, experții remarcă faptul că la începutul anului 2020 s-a adevărit informația că omul de afaceri rus, Igor Chaika, un apropiat al ex-președintelui Igor Dodon, deoarece are afaceri cu fratele acestuia, a devenit proprietar beneficiar la TV Primul în Moldova și Accent TV.¹² Mai mult, firma lui Igor Chaika, Media Invest Service SRL, este cea care gestionează rețelele

¹² <https://www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/confirmat-oficial-igor-chaika-este-coproprietar-al-posturilor-primul-in-moldova-si-accent-tv/>

mail.ru și ok.ru în Republica Moldova, ceea ce arată cât de prezent și cât de influent este acest nou implant rusesc în spațiul informațional național.

În rețelele de cablu ale principalilor trei operatori de pe piață, ofertele de servicii media continuă să fie dominate de posturile TV rusești, care reprezintă o pondere majoritară. Cu toate că și parte din programele retransmise de furnizori, și parte din serviciile media incluse în oferta distribuitorilor sunt în totală disonanță cu cerințele instituite de CSMA și subminează securitatea informațională mediatică a țării, încercările CA de a schimba situația nu au fost nici suficiente, nici eficiente. Experții se arată îngrijorați de faptul că prezența masivă a produselor mediatic străine, pe lângă pericolul ce-l reprezintă pentru securitatea informațională, distorsionează piața de publicitate și, în definitiv, descurajează investițiile în producția media locală.

În mediul on-line experții apreciază abundența portalurilor de știri în limba română care, prin acti-

vitătea cotidiană, contribuie la fortificarea securității informaționale mediatice. În același timp, nu poate fi trecută cu vederea prezența unor surse online anonime „specializate” pe producerea și distribuirea falsurilor mediatice.

Cu referire la presa scrisă evaluatorii constată un rol mai puțin semnificativ în securitatea mediatică, dar el nu trebuie neglijat.

Recunoscând că securitatea informațională constituie un domeniu extrem de complicat, experții pledează pentru studii și analize temeinice la nivel statal, elaborate de experți notorii naționali și de peste hotare, în care să se regăsească recomandări, inclusiv pentru mass-media, într-un efort comun de implementare eficientă a Planului de Acțiuni privind implementarea Strategiei securității informaționale. Până atunci, ei își arată convingerea că produsele de calitate ale presei locale ar contribui semnificativ la consolidarea securității spațiului mediatic național.

Concluzii intermediare:

Spațiul informațional mediatic național rămâne nesecurizat. Situația s-a agravat pe fundalul crizei pandemice și a alegerilor prezidențiale. Situația a devenit și mai gravă după anularea așa-zisei „legi anti-propagandă”.

Autoritățile în perioada de referință nu s-au preocupat de securitatea informațională, iar încercările CA de a schimba starea lucrurilor nu s-au soldat cu rezultatele așteptate.

2.7. Securitatea jurnaliștilor

Indicatorul al șaptelea, cu un punctaj de 29,5, califică securitatea instituțiilor de presă și al jurnaliștilor în anul 2020 ca fiind marcată de probleme grave. Situația pe acest segment stagnează în ultimii trei ani. (Tabelul 7)

Tabel 7

Indicatori	Afirmații	Punctaj				
		2016	2017	2018	2019	2020
VII. Securitatea mass-media și a jurnaliștilor	7.1. Instituțiile media au activat în securitate în toate cazurile, în majoritatea absolută a cazurilor, în majoritatea cazurilor, în parte a cazurilor, în insecuritate.	33	27	28	28	29
	7.2. Activitatea jurnaliștilor nu a atras după sine niciun fel de consecințe; a atras consecințe ușoare, consecințe de gravitate medie, consecințe grave, consecințe foarte grave.	39	33	31	31	30
Total Indicator VII:		36	30	29.5	29,5	29,5

În Republica Moldova, precizează experții, activitatea jurnaliștilor în exercitarea profesiei este protejată prin lege. Bunăoară, art.10. alin.4) din CSMA, prevede că în cazul în care este sesizat, CA trebuie să examineze în ședințe publice cazurile de amenințări, presiuni și intimidări, de natură să împiedice ori să restrângă în mod efectiv libera exercitare a profesiei jurnaliștilor sau activității furnizorilor de servicii media. Dar, în pofida acestei prevederi, multiplele cazuri de obstrucționare a activității jurnaliștilor pe parcursul anului 2020, nu au fost subiect de discuție în nici una dintre ședințele publice ale CA. Dimpotrivă, o membră CA (A. Ursu-Antoci, devenită în scurt timp președintă – n.n.) declara într-o ședință din luna august că televiziunile trebuie puse la respect, ca să nu mai critice instituțiile statului sau partidele. Experții au reținut și altă ședință publică în care mai mulți membri CA și, mai ales, președintele de atunci, D. Viicol, victimizându-se, au adus postul de televiziune TV8 grave acuzații de lipsă de imparțialitate și obiectivitate. Acuzațiile, asemănătoare dorinței de răfuială, au finalizat cu o decizie de sancționare a televiziunii, decizie anuală ulterior de către instanțele de judecată.

sau arestate tiraje de ziare, dar sancțiunile ilegale sau intimidarea jurnaliștilor rămân la ordinea zilei. În anul 2020 cel puțin patru posturi de televiziune – TV8, NTV Moldova, PRO TV și BTV, au reușit să obțină în instanță anularea deciziilor prin care au fost amendate de CA.¹³ În opinia magistraților, sancțiunile aplicate au fost ilegale. Este de remarcat că cele mai multe instituții sancționate nu merg în instanță fie pentru că nu doresc să se pună în poară cu autoritatea de reglementare, fie pentru că nu au încredere în justiție.

În perioada de referință furnizorul public național de televiziune Moldova 1 și Agenția Informațională de Stat Moldpres au reclamat atacuri cibernetice. Moldova 1 concretiza că a fost atacată de un sistem de programe dăunător pentru computere, așa-numitul ransomware „Satana”, în urma căruia a pierdut o parte din arhiva Departamentului știri. Administrația televiziunii susține că s-a adresat de mai multe ori la Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, cerând tragerea la răspundere a persoanelor responsabile. Demersurile, însă, au fost respinse, procurorii con-

Republica Moldova, constată experții, pare să fi depășit vremurile în care erau lichidate instituții media

¹³ <http://media-azi.md/ro/stiri/%E2%80%8Btv8-pro-tv-chi%C8%99in%C4%83u-%C8%99i-btv-au-ob%C8%9Binut-%C3%AEn-istan%C8%9B%C4%83-anularea-sanc%C8%9Biunilor-aplicate-de-ca-dup%C4%83v>

siderând că acestea nu ar prezenta date relevante pentru demararea investigațiilor.

Cu referire la securitatea jurnaliștilor, experții au reținut multiple cazuri în care înalți funcționari publici și instituții de stat au amenințat, au agresat sau au intimidat reprezentanți ai mass-mediei aflați în exercițiul funcțiunii. Este cazul reporterilor de la portalul NordNews.md (Bălți); Albasat TV (Nisporeni); ziarul „Znamea” (Ciadâr-Lunga); TV8, Jurnal TV și PRO TV (Chișinău); portalul newsmaker.md (Chișinău).

Jurnaliștii Nicolae Paholnițchi, Viorica Tătaru, Andrei Captarenco și Cătălin Gorla au fost agresați de forțe subordonate regimului din stânga Nistrului.

Angajați ai Serviciului Protecție și Pază de Stat, depășindu-și atribuțiile, au obstrucționat în repetate rânduri munca mai multor reporteri în cadrul unor evenimente publice la care participau primele persoane în stat.

O reporteră de la Jurnal TV și un cameraman de la PRO TV, aflați în misiune de serviciu la un protest al agricultorilor desfășurat în fața Parlamentului, au devenit, de rând cu unii manifestanți, victime ale agresiunii forțelor de ordine care au aplicat gaze lacrimogene.

În regiunea transnistreană, Larisa Calic, autoarea unei culegeri de interviuri cu tinerii care și-au satisfăcut serviciul militar în termen, a fost învinuită de extremism.

Experții menționează că redacțiile și jurnaliștii documentează și mediatizează subiecte sensibile pe risc propriu, înțelegând că nu beneficiază de protecția care s-ar cuveni din partea statului, de rând ce cazurile reprobabile în raport cu mass-media rămân a fi ignorate de către organele de drept. Totuși, este de remarcat că majoritatea celor nemulțumiți de activitatea instituțiilor mediatice folosește instrumente juridice pentru a contesta anumite informații sau pentru a beneficia de dreptul la replică. Este cazul publicațiilor Ziarul de Gardă sau al RISE Moldova, cu multiple dosare în instanță. Dar, sugerează experții, este necesară monitorizarea îndeaproape a proceselor judiciare, dat fiind că acestea pot deveni și ele instrument de intimidare a instituțiilor media cu capacități reduse în a-și angaja avocați buni ori în a se opune unor atare presiuni.

Generalizând, experții consideră că în anul 2020 mass-media independentă nu a beneficiat în măsura cuvenită nici de securitate cibernetică, nici de securitate economică, legală sau fizică.

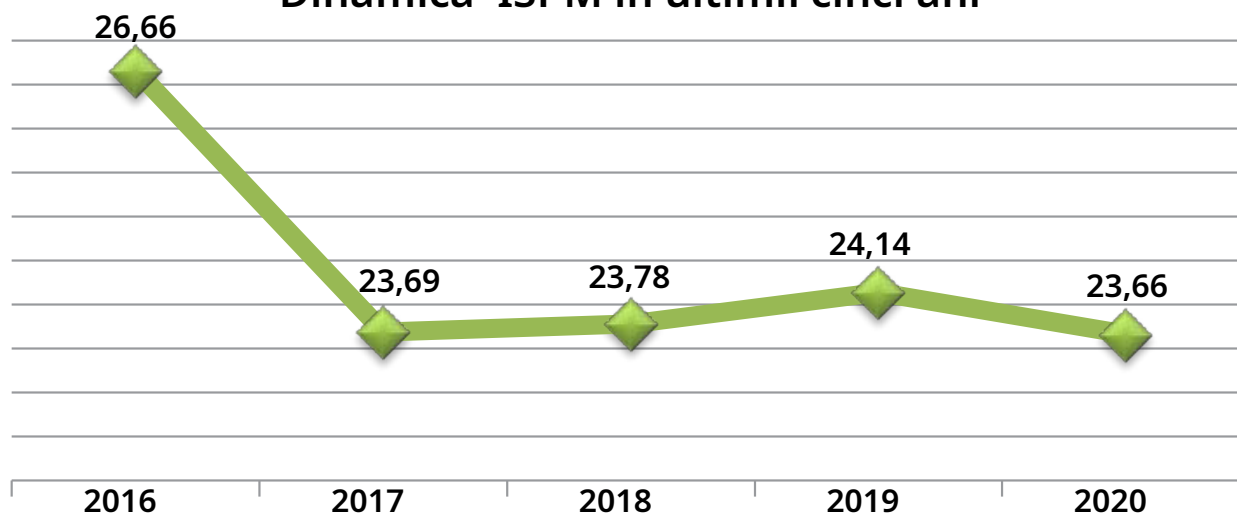
Concluzii intermediare

În anul 2020 instituțiile mediatice și jurnaliștii, în exercitarea profesiei, nu au beneficiat de securitate deplină prevăzută de cadrul juridic în vigoare. Atacurile cibernetice, fără reacții adecvate din partea autorităților responsabile, pot căpăta amploare. În mare, securitatea presei în perioada de referință a fost afectată de dosare în instanță și de cazuri de obstrucționare a profesioniștilor din domeniul. Autoritățile, inclusiv primele persoane în stat, prin atitudinea față de presa independentă au încurajat, mai degrabă, decât au descurajat un comportament demn de dezaprobare univocă.

CONCLUZII GENERALE

Valoarea ISPM pentru anul 2020 constituie 23,66 de puncte și relevă o situație gravă a mass-mediei din Republica Moldova. Este cel mai scăzut punctaj acordat de experți stării presei autohtone în ultimii cinci ani, de când este elaborat ISPM (Diagrama alăturată). Instabilitatea politică și criza economică suprapusă pe criza pandemică s-au răsfrânt direct și plenar asupra activității mass-mediei în perioada de referință.

Dinamica ISPM în ultimii cinci ani



INDICATORUL I – Cadrul juridic de reglementare a activității mass-media – este creditat cu **26,66 de puncte**, semnificând o situație gravă pe dimensiunea în cauză, generată, pe de o parte, de lipsa preocupărilor guvernării pentru îmbunătățirea legislației și, pe de altă parte, de implementarea, în cele mai dese cazuri, inadecvată a normelor legale în vigoare.

INDICATORUL II – Contextul politic – întrunind **11 puncte**, atestă o situație extrem de gravă și reprezintă cel mai scăzut punctaj acordat vreunei afirmații din cele 15 cuprinse în metodologia ISPM. Importanța instituțiilor media au fost utilizate masiv ca instrumente de influență politică pe tot parcursul anului, atingând apogeul în campania electorală pentru alegerile prezidențiale. Parte din presa afiliată politic a purtat războaie informaționale împotriva opoziției, societății civile, dar și a mass-mediei independente.

INDICATORUL III – Mediul economic – a însumat **15,5 puncte**, dezvăluind o situație extrem de gravă. Punctajul reflectă condițiile economice precare în care a activat mass-media. Starea de urgență în sănătate a aprofundat criza economică, făcând ca piața de publicitate și așa subdezvoltată să se contracteze și mai mult. În plus, necesitatea activității redacționale la distanță și asigurarea securității sanitare a generat cheltuieli suplimentare pe cont propriu.

INDICATORUL IV – Mediul profesional – a obținut **27 de puncte** și indică limita de sus a unei situații grave. În mare, dăinuie, în timp, problemele legate de formarea viitorilor profesioniști care să răspundă exact cerințelor pieței muncii și așteptărilor domeniului mediatic, precum și carențele pe segmentul respectării deontologiei profesionale. Multiplele provocări ale erei informaționale pentru mass-me-

dia care sunt amplificate, mai ales, de prestația rețelelor sociale și care sunt în măsură să genereze schimbări de paradigmă în jurnalism, solicită și necesită noi abordări.

INDICATORUL V – Calitatea jurnalismului – a acumulat **26,33 de puncte** și denotă o situație gravă. Aparenta diversitate de instituții mediatice, în esență, nu echivalează cu un pluralism mediatic extern veritabil. Puține sunt redacțiile care-și diversifică produsele mediatice, majoritatea recurgând la preluarea de conținuturi străine. De rând cu presă onestă, atestăm în spațiul mediatic și presă, mai degrabă, de partid, și site-uri anonime care în mod deliberat produc și răspândesc falsuri.

INDICATORUL VI – Securitatea informațională din perspectivă mediatică – a fost apreciată cu **20,5 de puncte** și constată o situație gravă, de altfel, ca în toți anii precedenți. Frecvențele terestre care sunt bun public național, continuă să fie utilizate în detrimentul interesului național, de rând ce prin intermediul lor spațiul audiovizual autohton rămâne invadat de produse media străine, parte dintre ele vădit toxice. Această practică în perioada de referință nu a fost curmată, ci, dimpotrivă, încurajată de către autorități, inclusiv prin intervenții neavenite în legislația audiovizuală.

INDICATORUL VII – Securitatea jurnaliștilor – a totalizat **29,5 de puncte** și corespunde unei situații marcate de probleme grave. Și în anul 2020 au fost înregistrate cazuri nejustificate de chemare în judecată a instituțiilor mediatice și, în special, a celor care realizează investigații jurnalistice, cazuri ce pot fi calificate drept încercări de intimidare a presei. Au fost semnalate multiple amenințări și atacuri verbale la adresa jurnaliștilor aflați în exercițiul funcțiunii sau chiar altercații cu aceștia. Securitatea jurnaliștilor, cu siguranță, a fost afectată și de (in)securitatea sanitară. Dar, în lipsa unei statistici pertinente, nu poate fi evaluată măsura în care pandemia a influențat starea de sănătate a angajaților din domeniu.

Astfel, în anul 2020, potrivit evaluării experților, contextul politic și mediul economic au degradat drastic, marcând în mod semnificativ întreaga activitate a mass-mediei din țară.

RECOMANDĂRI:

- ▶ Să fie reluată activitatea Grupului de lucru pentru îmbunătățirea legislației mass-media, constituit pe lângă Parlamentul Republicii Moldova. Pentru Grupul de lucru și pentru corpul legislativ să devină o prioritate începerea implementării cu bună credință a Concepției naționale de dezvoltare a mass-mediei.
- ▶ Să fie diminuată influența factorului politic asupra activității mass-mediei prin lărgirea sectorului presei independente. Să fie raportat public orice abuz al politicienilor în raport cu mass-media. Să fie consolidată solidaritatea breslei jurnalistice în atingerea scopului comun de îndepărtare a amestecului politic în activitatea presei.
- ▶ Să fie implementate politici publice juridico-economice care să asigure instituțiilor mediatice o activitate în condiții concurențiale echitabile și transparente, pe măsură să le protejeze de pericolul falimentării și dispariției. Să fie însușite și valorificate noi practici de monetizare a conținuturilor de presă. Să fie promovată pe toate căile transparența surselor de finanțare a mass-mediei ca factor important de credibilizare a ei.
- ▶ Să fie redus decalajul existent între cerințele pieței media și oferta instituțiilor formative de cadre jurnalistice prin desfășurarea de conferințe anuale cu implicarea părților interesate, inclusiv a factorilor decidenți. Încetățenirea practicii de a stabili și a atinge obiective comune.
- ▶ Să fie dezvoltat pluralismul mediativ real în conformitate cu cerințele legale noi, inclusiv prin stimularea apariției de noi servicii media audiovizuale tematice la nivel local/regional, și prin valorizarea potențialului serviciilor media neliniare. Să fie sprijinite și încurajate investițiile în diversificarea produselor mediatice oferite publicului.
- ▶ Să fie consolidate capacitățile instituționale și abilitățile profesionale de evitare, demascare sau contracarare a propagandei, a dezinformării și a falsurilor mediatice. În paralel, să fie introduse în întregul sistem de învățământ cursuri obligatorii de gândire critică și de educație mediativă.
- ▶ Să fie denunțat orice act de amenințare sau de agresiune în raport cu mass-media. Să fie urmărită îndeaproape și adusă la cunoștința publicului reacția organelor de drept la eventuale asemenea acte.

Anexe:

Anexa 1. Tabel ISPM

Indicatori	Afirmații	Punctaj
I. Cadrul juridic de reglementare a activității mass-media	1.1. Legislația mass-media este suficientă, suficientă în cea mai mare parte, suficientă în mare parte, suficientă în măsură mică, insuficientă.	4, 3, 2, 1, 0
	1.2. Legislația mass-media este conformă standardelor internaționale, conformă în cea mai mare parte, conformă în mare parte, conformă în măsură mică, neconformă.	4, 3, 2, 1, 0
	1.3. Legislația este aplicată corect de fiecare dată, de cele mai dese ori, deseori, rareori, deloc sau aproape deloc.	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator I:		
Argumentare punctaj		
II. Contextul politic	2.1. Situația politică este favorabilă activității mass-media, favorabilă în cea mai mare parte, favorabilă în mare parte, favorabilă în măsură mică, defavorabilă.	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator II:		
Argumentare punctaj		
III. Mediul economic	3.1. Mass-media sunt independente economic, în mare măsură, în măsură medie, în măsură mică, nu sunt independente.	4, 3, 2, 1, 0
	3.2. Mass-media sunt independente editorial, în mare măsură, în măsură medie, în măsură mică, nu sunt independente.	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator III:		
Argumentare punctaj		
IV. Mediul profesional	4.1. Procesul de profesionalizare a mass-media este suficient, suficient în cea mai mare parte, suficient în mare parte, suficient în măsură mică, insuficient.	4, 3, 2, 1, 0
	4.2. Procesul de profesionalizare a mass-media este eficient, eficient în cea mai mare parte, eficient în mare parte, eficient în măsură mică, ineficient.	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator IV:		
Argumentare punctaj		

Indicatori	Afirmații	Punctaj
V. Calitatea jurnalismului	5.1. Există pluralism extern, există în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu există.	4, 3, 2, 1, 0
	5.2. Există pluralism intern, există în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu există.	4, 3, 2, 1, 0
	5.3. Mass-media este de calitate, de calitate în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu este de calitate.	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator V:		
Argumentare punctaj		
VI. Securitatea informațională din perspectivă mediatică	6.1. În spațiul informațional activează instituții mediatice autohtone care contribuie plenar, în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, deloc la fortificarea securității informaționale.	4, 3, 2, 1, 0
	6.2. În spațiul informațional activează instituții mediatice străine care nu afectează, afectează în măsură mică, în mare parte, în cea mai mare parte, afectează total securitatea informațională.	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator VI:		
Argumentare punctaj		
VII. Securitatea mass-media și a jurnaliștilor	7.1. Instituțiile media au activat în securitate în toate cazurile, în majoritatea absolută a cazurilor, în majoritatea cazurilor, în parte a cazurilor, în insecuritate.	4, 3, 2, 1, 0
	7.2. Activitatea jurnaliștilor nu a atras după sine niciun fel de consecințe; a atras consecințe ușoare, consecințe de gravitate medie, consecințe grave, consecințe foarte grave.	4, 3, 2, 1, 0
Total Indicator VII:		
Argumentare punctaj		
Total punctaj:		

Anexa 2. Tabel explicativ

afirmații	semnificații
1.1. Legislația mass-media este suficientă	Există reglementări pentru activitatea tuturor tipurilor de mass-media – scrisă, audiovizuală, online; centrală, regională, comunitară, internațională; publică și privată; de știri, generalistă, de nișă (tematică); există reglementări privind libertatea de exprimare, independența editorială, accesul la informație, defăima-re, protecția jurnalistului și a surselor de informație, transparența decizională, protecția datelor cu caracter personal, securitatea spațiului mediatic, protecția copiilor, protecția persoanelor cu deficiențe de auz și de văz etc.
1.2. Legislația mass-media este conformă standardelor internaționale	Reglementările sunt permissive, clare, exacte, garantează un mediu adecvat de exercitare a misiunii mass-media, garantează libertatea de exprimare și accesul la informația de interes public; nu au fost operate modificări ale legislației care să contravină standardelor și bunelor practici internaționale etc.
1.3. Legislația este aplicată corect în toate cazurile	Factorii decidenți (legislativ, executiv, judecătoresc, CA, CS, APL etc) respectă legislația, există transparență și reacții prompte și eficiente la toate cazurile de derogări de la legislație; nu există ingerințe și presiuni în activitatea mass-media, cazuri de refuz al autorităților statului de a furniza informațiile de interes public solicitate, de ridicare abuzivă a acreditării sau cazuri de cenzură; licențele și autorizațiile în audiovizual sunt acordate/retrase conform legii; membrii CA, CS, CO (GRT) și administrația furnizorilor publici de servicii media audiovizuale sunt desemnați conform legii etc.
2.1. Situația politică este favorabilă activității mass-media	Situația politică, stabilă ori instabilă, nu a afectat exercitarea misiunii firești a mass-media; nu au existat presiuni asupra jurnaliștilor și a instituțiilor mediatice venite din partea unor factori politici (persoane sau partide); factorii politici nu au folosit instituțiile statului pentru a exercita presiuni asupra jurnaliștilor și a instituțiilor mediatice (anchete ale poliției, arestarea sau reținerea în vederea cercetării, confiscarea sau copierea datelor din computere, confiscarea sau copierea unor documente, interceptarea comunicațiilor etc.); situația politică nu a general partizanat politic sau războaie informaționale în care să fie antrenate mass-media etc.
3.1. Mass-media sunt independente economic	Legislația economică conține prevederi separate pentru businessul mediatic; legislația prevede limite speciale pentru concentrarea proprietății și/sau pentru audiență; situația economică favorizează independența financiară; există manageri media în măsură să asigure condiții economice și financiare adecvate pentru buna funcționare a instituțiilor mediatice; mass-media publice sunt finanțate adecvat, suficient și garantat; concurența pe piața media și pe cea a publicității este loială și permite dezvoltarea dinamică a mass-media; mediul concurențial ajută mass-media să-și acopere cheltuielile, în cea mai mare parte, din publicitate, din realizarea tirajelor și/sau produselor mediatice, din colaborări, coproducții etc; publicitatea costă și este accesată potrivit ratingurilor; există măsurători credibili ai tirajelor/audienței; funcționează mecanismele anti monopol; mass-media investește în dezvoltare, inclusiv în îmbunătățirea produsului mediatic; nu sunt posibile poziții dominante abuzive pe piața de publicitate;

afirmații	semnificații
	nu au existat presiuni asupra jurnaliștilor și a instituțiilor mediatice din partea unor companii sau oameni de afaceri, manifestate prin oferirea sau anularea unor contracte de publicitate, condiționarea semnării contractelor de nepublicarea unor informații sau de concedierea unor jurnaliști etc. NOTĂ: De regulă, poziție dominantă abuzivă înseamnă deținerea de către un proprietar de media mai mult de 1/3 din piață, sau deținerea de către primii trei proprietari, cumulativ, a peste 50% din piață.
3.2. Mass-media sunt independente editorial	Mass-media, indiferent de finanțatori, sunt independente editorial; proprietarii, patronii, finanțatorii nu se implică în politicile lor editoriale; în instituțiile media factorul economic-financiar și cel editorial sunt separate; furnizorii de publicitate, sponsorii și donatorii nu impun condiții editoriale etc.
4.1. Procesul de profesionalizare a mass-media este suficient	Există elementele-standard ale procesului de profesionalizare: corp comun de cunoștințe (teoria și practica jurnalismului democratic), instituții formative (facultăți, cursuri de diferite durate, centre de instruire continuă etc); coduri deontologice (la nivel de breaslă, de entități, inclusiv instituții mediatice); asociații profesionale (patronate, sindicate, cluburi, ONG-uri etc).
4.2. Procesul de profesionalizare a mass-media este eficient	Elementele-standard sunt adecvate, funcționale și oferă randament deplin. Instituțiile formative se ghidează de teoria și practica jurnalismului modern; codurile deontologice nu doar răspund rigorilor internaționale, dar și sunt respectate; asociațiile profesionale, pe toate segmentele, sunt eficiente și în beneficiul mass-media.
5.1. Există pluralism extern	Există o diversitate a mass-media de toate tipurile: scrisă, audiovizuală, online; centrală, regională/locală/comunitară, internațională; publică și privată; de știri, generalistă și de nișă/specializată. Există o proporție acceptabilă/rezonabilă a mass-mediei de toate tipurile.
5.2. Există pluralism intern	În interiorul fiecărei instituții media, indiferent din ce tip face parte, există o diversitate de produse mediatice (ca genuri jurnalistice, tematici, geografie, protagoniști și autori, luând în calcul și echilibrul gender etc).
5.3. Mass-media este de calitate	Produsele mediatice sunt realizate conform normelor juridice, profesionale/etice/deontologice și tehnice și oferite adecvat (ținând cont de operativitate, atractivitate pentru beneficiarul de informație; timpul potrivit de difuzare în cazul radio/TV; oferta de canale TV în cablu corespunde Codului serviciilor media audiovizuale). Mass-media nu acceptă să realizeze sau să preia materiale de propagandă, dezinformare, manipulare etc.

afirmații	semnificații
6.1. În spațiul informațional activează instituții mediatice autohtone care contribuie la fortificarea securității informaționale	Majoritatea frecvențelor audio/TV aparțin furnizorilor de servicii media audio-vizuale aflați sub jurisdicția RM; acești furnizori oferă servicii de programe care răspund rigorilor de pluralism și calitate; servicii de programe liniare și neliniare, în conformitate cu cerințele Codului serviciilor media audiovizuale; distribuitorii de servicii media (cabliști) oferă canale TV din țară și canale TV străine cu servicii de programe, în conformitate cu cerințele Codului serviciilor media audiovizuale, ce nu pot submina securitatea informațională mediatică a țării. Majoritatea presei scrise, ca număr și ca tiraj, sau a presei online, ca număr și ca număr de utilizatori, oferă conținuturi care corespund rigorilor de pluralism și calitate, iar acestea, în proporție de cel puțin 50 la sută, sunt autohtone.
6.2. În spațiul informațional activează instituții mediatice străine care afectează securitatea informațională	Mass-media străine, ca număr și/sau influență (audiență), difuzate/distribuite pe cont propriu sau prin intermediul mass-media aflate sub jurisdicția Republicii Moldova, au o prezență masivă; mass-media străine difuzează/distribuie mesaje care afectează securitatea informațională mediatică și periclitează/neutralizează mesajele mass-media autohtone, pluraliste și de calitate. Produsele mediatice străine promovează mesaje ce contravin intereselor de securitate a spațiului mediatic național. Limba de difuzare/distribuire a mesajelor instituțiilor media străine este alta decât cea de stat. Mass-media străine utilizează tehnici de propagandă, dezinformare și manipulare a opiniei publice.
7.1. Instituțiile media au activat în securitate	Instituțiile media, indiferent cum și-au exercitat meseria și cum și-au îndeplinit misiunea, nu au fost supuse amenințărilor și agresiunilor. Prin amenințări a se înțelege: folosirea unui limbaj injurios la adresa instituției, apeluri și provocări de a distruge sau de a lichida instituția media. Prin agresiuni a se înțelege: devastarea instituției media; sechestrarea tirajelor; confiscarea/distrugearea echipamentelor instituției media etc.
7.2. Activitatea jurnaliștilor nu a pus în pericol securitatea acestora	Activitatea jurnaliștilor, indiferent cum și-au făcut meseria, nu a atras amenințări și agresiuni. Prin amenințări la securitatea reprezentanților mass-media a se înțelege: folosirea unui limbaj injurios la adresa acestora; apeluri și provocări care pun în pericol integritatea fizică a jurnalistului, a familiei sau a bunurilor sale; amenințarea cu moartea. Prin agresiuni a se înțelege: altercații și atacuri fizice asupra jurnaliștilor, manifestate prin lovire/maltratare sau încercări de acest gen; confiscarea sau distrugerea echipamentelor de înregistrare, filmare, fotografiere; filarea, sechestrarea/răpirea jurnalistului; asasinarea jurnalistului etc.

Anexa 3. Experți-evaluatori ISPM-20209

Nr.	Experți-evaluatori	Profil
1.	Vasile State	Radio Chișinău, manager
2.	Dumitru Țîra	Realitatea TV, manager
3.	Alina Radu	Ziarul de Gardă, manageră
4.	Tatiana Puiu	Juristă
5.	Cristina Durnea	Juristă
6.	Liuba Șevciuc	CU SENS, jurnalistă
7.	Nicolae Paholnițchi	NewsMaker, jurnalist
8.	Maria Parfionova	Gagauziya Radio Televizionu, jurnalistă (Comrat)
9.	Natalia Porubin	Consiliul de Presă, jurnalistă
10.	Veronica Gherbovețchi	TV8, jurnalistă
11.	Vadim Știrbate	Observatorul de Nord, jurnalist
12.	Luiza Doroșenco	Centrul media, directoare (Tiraspol)
13.	Ion Mazur	Asociația Presei Independente, șef Departament
14.	Lilia Curchi	Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic, directoare executivă

Anexa 4. Tabel ISPM: evaluare 2020

Indicatori / afirmații	Experți / evaluare individuală														Punctaj afirmații/ indicatori
Ind. I	Ex.1	Ex.2	Ex.3	Ex.4	Ex.5	Ex.6	Ex.7	Ex.8	Ex.9	Ex.10	Ex.11	Ex.12	Ex.13	Ex.14	
1.1.	3	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	1	2	3	30
1.2.	2	2	3	2	2	3	1	2	2	2	2	2	3	2	30
1.3.	1	2	1	2	2	1	3	2	1	1	1	1	1	1	20
Total	6	6	6	6	6	6	6	7	5	5	5	4	6	6	80
Ind. II															
2.1.	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	11
Total	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	1	11
Ind. III															
3.1.	0	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	1	15
3.2.	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	2	1	1	1	16
Total	1	2	2	2	3	4	2	2	2	2	3	2	2	2	31
Ind. IV															
4.1.	2	2	2	2	3	2	2	2	2	2	2	3	2	2	30
4.2.	2	1	2	2	1	2	2	2	1	3	1	1	3	1	24
Total	4	3	4	4	4	4	4	4	3	5	3	4	5	3	54
Ind. V															
5.1.	2	2	2	3	3	2	3	3	2	3	2	3	3	3	36
5.2.	2	1	2	1	3	2	1	2	1	2	2	3	2	1	25
5.3.	2	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2	1	1	1	18
Total	6	4	5	5	7	5	5	7	4	7	6	7	6	5	79
Ind. VI															
6.1.	2	1	2	1	2	2	1	2	1	2	1	1	1	2	21
6.2.	2	1	2	2	1	1	2	1	1	2	1	1	2	1	20
Total	4	2	4	3	3	3	3	3	2	4	2	2	3	3	41
Ind. VII															
7.1.	2	2	3	2	2	2	3	1	2	2	2	1	3	2	29
7.2.	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	3	2	2	2	30
Total	4	4	6	4	4	4	5	3	4	4	5	3	5	4	59
Total punctaj	26	21	28	25	28	27	26	27	20	28	25	22	28	24	355

Anexa 5. Tabel ISPM: date comparate

Indicatori	Afirmații	Punctaj				
		2016	2017	2018	2019	2020
I. Cadrul juridic de reglementare a activității mass-media	1.1. Legislația mass-media este suficientă, suficientă în cea mai mare parte, suficientă în mare parte, suficientă în măsură mică, insuficientă.	30	28	29	32	30
	1.2. Legislația mass-media este conformă standardelor internaționale, conformă în cea mai mare parte, conformă în mare parte, conformă în măsură mică, neconformă.	31	30	31	31	30
	1.3. Legislația este aplicată corect de fiecare dată, de cele mai dese ori, deseori, rareori, deloc sau aproape deloc.	25	24	23	21	20
Total Indicator I:		28.66	27.33	27.66	28	26.66
II. Contextul politic	2.1. Situația politică este favorabilă activității mass-media, favorabilă în cea mai mare parte, favorabilă în mare parte, favorabilă în măsură mică, defavorabilă.	14	19	20	17	11
Total Indicator II:		14	19	20	17	11
III. Mediul economic	3.1. Mass-media sunt independente economic, în mare măsură, în măsură medie, în măsură mică, nu sunt independente.	15	18	15	16	15
	3.2. Mass-media sunt independente editorial, în mare măsură, în măsură medie, în măsură mică, nu sunt independente.	22	18	17	20	16
Total Indicator III:		18,5	18	16	18	15,5
IV. Mediul profesional	4.1. Procesul de profesionalizare a mass-media este suficient, suficient în cea mai mare parte, suficient în mare parte, suficient în măsură mică, insuficient.	40	30	31	33	30
	4.2. Procesul de profesionalizare a mass-media este eficient, eficient în cea mai mare parte, eficient în mare parte, eficient în măsură mică, ineficient.	23	24	23	24	24
Total Indicator IV:		31,5	27	27	28,5	27
V. Calitatea jurnalismului	5.1. Există pluralism extern, există în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu există.	37	36	37	34	36
	5.2. Există pluralism intern, există în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu există.	28	27	28	26	25
	5.3. Mass-media este de calitate, de calitate în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, nu este de calitate.	19	18	17	18	18
Total Indicator V:		28	27	27,33	26	26,33
VI. Securitatea informațională din perspectivă mediatică	6.1. În spațiul informațional activează instituții mediatice autohtone care contribuie plenar, în cea mai mare parte, în mare parte, în măsură mică, deloc la fortificarea securității informaționale. .	23	19	21	20	21
	6.2. În spațiul informațional activează instituții mediatice străine care nu afectează, afectează în măsură mică, în mare parte, în cea mai mare parte, afectează total securitatea informațională.	21	16	17	24	20
Total Indicator VI:		22	17,5	19	22	20,5
VII. Securitatea jurnaliștilor	7.1. Jurnaliștii și-au exercitat meseria în securitate în toate cazurile, în majoritatea absolută a cazurilor, în majoritatea cazurilor, în parte a cazurilor, în insecuritate.	33	27	28	28	29
	7.2. Activitatea jurnaliștilor nu a atras după sine nici un fel de consecințe, a atras consecințe ușoare, consecințe de gravitate medie, consecințe grave, consecințe foarte grave.	39	33	31	31	30
Total Indicator VII:		36	30	29,5	29,5	29,5
Total punctaj:		26.66	23.69	23.78	24.14	23.66